

पद्म पुरस्कार 2022

- 73 व्या प्रजासत्ताक दिनाच्या पूर्वसंधेला, भारत सरकारने पद्म पुरस्कार 2022 ची घोषणा केली. या वर्षी, राष्ट्रपती राम नाथ कोविंद यांनी 128 पद्म पुरस्कार प्रदान करण्यास मान्यता दिली आहे, ज्यात दोन जोडीचा (Duo Cases) समावेश आहे.
- हेलिकॉप्टर अपघातात मरण पावलेले सीडीएस जनरल बिपिन रावत आणि उत्तर प्रदेशचे माजी मुख्यमंत्री कल्याण सिंह यांना मरणोत्तर पद्मविभूषणने सन्मानित करण्यात आले आहे.
- सीरम इन्स्टिट्यूटचे सायरस पूनावाला, भारत बायोटेकच्या कृष्णा एला आणि सुचित्रा एला, मायक्रोसॉफ्टचे सीईओ सत्या नाडेला आणि अल्फाबेटचे सीईओ सुंदर पिचाई यांची पद्मभूषण पुरस्कारासाठी निवड करण्यात आली आहे.
- गायक सोनू निगम आणि ऑलिम्पिक सुवर्णपदक विजेता नीरज चोप्रा यांना पद्मश्री पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले आहे.

Note:

- घोषणा कोण करते? भारत सरकार
- पुरस्कार प्रदान कोणाकडून केले जातात? राष्ट्रपती

महाराष्ट्रातील पद्म पुरस्कार 2022

- प्रजासत्ताक दिनाच्या पूर्वसंधेला केंद्र सरकारने राज्यातील दहा पुरस्कारांसह 128 पद्म पुरस्कारांची घोषणा केली.
- ज्येष्ठ शास्त्रीय गायिका प्रभा अत्रे यांना पद्मविभूषण या पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले आहे.
- टाटा सन्सचे अध्यक्ष नटराजन चंद्रशेखरन आणि पूनावाला उद्योग समूहाचे अध्यक्ष सायरस पूनावाला यांना पद्मभूषण पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले आहे.
- महाराष्ट्रातून एका व्यक्तीला पद्मविभूषण, 2 पद्मभूषण आणि 7 पद्मश्री पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले आहे.
- यातील डॉ.बालाजी तांबे यांना मरणोत्तर पुरस्कार जाहीर झाला आहे.

महाराष्ट्रातील पद्म पुरस्कारांची यादी खाली दिली आहे:

महाराष्ट्रातील पद्म पुरस्कार 2022	
पद्मविभूषण	1. प्रभा अत्रे (ज्येष्ठ शास्त्रीय गायिका)
पद्मभूषण	1. नटराजन चंद्रशेखरन ('टाटा' सन्सचे अध्यक्ष) 2. सायरस पुनावाला ('पूनावाला उद्योग समूहा'चे अध्यक्ष)
पद्मश्री	1. डॉ. हिंमतराव बावस्कर (विंचू दंशावरील संशोधन) 2. सुलोचना चव्हाण (लावणीसम्राज्ञी)

3. सोनू निगम (पार्श्वगायक)
4. अनिल राजवन्सी (निंबकर अँग्रीकल्चर रिसर्च इन्सिट्यूटचे संचालक, फलटण)
5. डॉ. विजयकुमार डोंगरे (वैद्यकीय सेवा)
6. डॉ. भिमसेन सिंघल (वैद्यकीय सेवा)
7. डॉ. बालाजी तांबे : मरणोत्तर (आयुर्वेद)

प्रभा अत्रे

- **प्रभा अत्रे** या किराणा घराण्याच्या गायिका आहेत. डॉ. प्रभा अत्रे यांनी 11 पुस्तके एकाच मंचावरून प्रकाशित करण्याचा जागतिक विक्रम केला आहे. त्यांनी 18 एप्रिल 2016 रोजी इंडिया हॅबिटॅट सेंटर, नवी दिल्ली येथे हिंदी आणि इंग्रजीमध्ये संगीतावरील 11 पुस्तकांचे प्रकाशन केले होते.
- अत्रे या अग्रगण्य हिंदुस्तानी शास्त्रीय संगीत गायिकांपैकी एक म्हणून गणल्या जातात. त्या पं. सुरेशबाबू माने आणि गानहिरा हिराबाई बडोदेकर यांच्या शिष्या आहेत.
- भारत सरकारने त्यांना संगीतक्षेत्रातील योगदानाबद्दल 1990 मध्ये "पद्मश्री" आणि 2002 मध्ये "पद्मभूषण" पुरस्काराने सन्मानित केले. 2022 मध्ये "पद्मविभूषण" देऊन त्यांचा गौरव केला.
- त्यांचे मराठीतील पहिले पुस्तक 'स्वरमयी' असून त्यात संगीतावर आधारित निबंध व लेख आहेत. ह्या पुस्तकाला महाराष्ट्र शासनाचा पुरस्कार प्राप्त झाला आहे.

पद्म पुरस्कार 2022 ची यादी/ List of Padma Awards 2022

खालील यादीमध्ये 4 पद्मविभूषण, 17 पद्मभूषण आणि 107 पद्मश्री पुरस्कारांचा समावेश आहे. यापैकी 34 पुरस्कार विजेते महिला आहेत, 10 परदेशी/एनआरआय/पीआयओ/ओसीआय श्रेणीतील आणि 13 मरणोत्तर पुरस्कार विजेते आहेत.

पद्मविभूषण (Padma Vibhushan)

Padma Vibhushan

Second-highest civilian award of India

खालील तक्त्यामध्ये 2022 मध्ये पद्मविभूषण पुरस्कार विजेत्यांची नावे दिली आहेत:

पद्मविभूषण			
अनुक्रमांक	नाव	क्षेत्र	राज्य/देश
1	प्रभा अत्रे	कला	महाराष्ट्र
2	श्री राधेश्याम खेमका (मरणोत्तर)	साहित्य आणि शिक्षण	उत्तर प्रदेश
3	जनरल बिपिन रावत (मरणोत्तर)	नागरी सेवा	उत्तराखंड
4	श्री कल्याण सिंह (मरणोत्तर)	सार्वजनिक व्यवहार	उत्तर प्रदेश

पद्मभूषण (Padma Bhushan)

खालील तक्त्यामध्ये 2022 मध्ये पद्मभूषण पुरस्कार विजेत्यांची नावे दिली आहेत:

पद्मभूषण			
अनुक्रमांक	नाव	क्षेत्र	राज्य/देश
1	व्हिक्टर बॅनर्जी	कला	पश्चिम बंगाल
2	गुरमीत बावा (मरणोत्तर)"	कला	पंजाब
3	श्री बुद्धदेव भट्टाचार्य	सार्वजनिक व्यवहार	पश्चिम बंगाल
4	श्री नटराजन चंद्रशेखरन	व्यापार आणि उद्योग	महाराष्ट्र
5	श्री कृष्ण एला आणि श्रीमती. सुचित्रा एला* (जोडी)	व्यापार आणि उद्योग	तेलंगणा
6	कु.मधुर जाफरी	इतर - पाककला	संयुक्त राज्य अमेरिका
7	श्री देवेन्द्र झाझरिया	खेळ	राजस्थान
8	श्री रशीद खान	कला	उत्तर प्रदेश
9	श्री राजीव महर्षी	नागरी सेवा	राजस्थान

10	श्री सत्य नारायण नडेला	व्यापार आणि उद्योग	संयुक्त राज्य अमेरिका
11	श्री सुंदरराजन पिचाई	व्यापार आणि उद्योग	संयुक्त राज्य अमेरिका
12	श्री सायरस पूनावाला	व्यापार आणि उद्योग	महाराष्ट्र
13	श्री संजय राजाराम (मरणोत्तर)	विज्ञान आणि अभियांत्रिकी	मेक्सिको
14	प्रतिभा रे	साहित्य आणि शिक्षण	ओडिशा
15	स्वामी सच्चिदानंद	साहित्य आणि शिक्षण	गुजरात
16	वशिष्ठ त्रिपाठी	साहित्य आणि शिक्षण	उत्तर प्रदेश

Padma Shri/ पद्मश्री

खालील तक्त्यामध्ये 2022 मध्ये पद्मभूषण पुरस्कार विजेत्यांची नावे दिली आहेत:

पद्मश्री			
अनुक्रमांक	नाव	क्षेत्र	राज्य/देश
1	प्रा.नजमा अख्तर	साहित्य आणि शिक्षण	दिल्ली
2	श्री सुमित अंतिल	क्रीडा	हरियाणा
3	श्री टी सेनका एओ	साहित्य आणि शिक्षण	नागालँड
4	सुश्री कमलिनी अस्थाना आणि सुश्री नलिनी अस्थाना* (Duo)	कला	उत्तर प्रदेश
5	श्री सुबन्ना अय्यपन	विज्ञान आणि अभियांत्रिकी	कर्नाटक
6	श्री जे के बजाज	साहित्य आणि शिक्षण	दिल्ली
7	श्री सिरपी बालसुब्रमण्यम	साहित्य आणि शिक्षण	तामिळनाडू
8	श्रीमद बाबा बलिया	समाजकार्य	ओडिशा
9	सुश्री संघमित्रा बंद्योपाध्याय	विज्ञान आणि अभियांत्रिकी	पश्चिम बंगाल

10	सुश्री माधुरी बर्धवाल	कला	उत्तराखंड
11	श्री अखोने असगर अली बशारत	साहित्य आणि शिक्षण	लडाख
12	हिम्मताराव बावस्कर यांनी डॉ	औषध	महाराष्ट्र
13	हरमोहिंदरसिंग बेदी	साहित्य आणि शिक्षण	पंजाब
14	श्री प्रमोद भगत	खेळ	ओडिशा
15	श्री एस बलेश भजंत्री	कला	तामिळनाडू
16	श्री खंडू वांगचुक भुतिया	कला	सिक्कीम
17	श्री मारिया क्रिस्टोफर बायस्की	साहित्य आणि शिक्षण	पोलंड
18	आचार्य चंदनजी	समाजकार्य	बिहार
19	सुलोचना चव्हाण	कला	महाराष्ट्र
20	श्री नीरज चोप्रा	खेळ	हरियाणा
21	कु. शकुंतला चौधरी	समाजकार्य	आसाम
22	श्री शंकरनारायण मेनन चुंदयल	खेळ	केरळा
23	श्री एस दामोदरन	समाजकार्य	तामिळनाडू
24	श्री फैसल अली दार	खेळ	जम्मू आणि काश्मीर
25	श्री जगजितसिंग दर्दी	व्यापार आणि उद्योग	चंदीगड
26	डॉ प्रोकार दासगुप्ता	औषध	युनायटेड किंगडम
27	श्री आदित्य प्रसाद दाश	विज्ञान आणि अभियांत्रिकी	ओडिशा
28	डॉ लता देसाई	औषध	गुजरात
29	श्री मालजीभाई देसाई	सार्वजनिक व्यवहार	गुजरात
30	श्रीमती बसंती देवी	समाजकार्य	उत्तराखंड
31	सुश्री लॉरेम्बम बिनो देवी	कला	मणिपूर
32	कु.मुक्तामणी देवी	व्यापार आणि उद्योग	मणिपूर
33	कु.श्यामामणी देवी	कला	ओडिशा
34	श्री खलिल धनतेजवी (मरणोत्तर)	साहित्य आणि शिक्षण	गुजरात
35	श्री सावजीभाई ढोलकिया	समाजकार्य	गुजरात
36	श्री अर्जुनसिंह धुर्वे	कला	मध्य प्रदेश
37	डॉ.विजयकुमार विनायक डोंगरे	औषध	महाराष्ट्र
38	श्री चंद्रप्रकाश द्विवेदी	कला	राजस्थान
39	श्री धनेश्वर इंजी	साहित्य आणि शिक्षण	आसाम

40	श्री ओमप्रकाश गांधी	समाजकार्य	हरियाणा
41	श्री नरसिंहराव गरिकापती	साहित्य आणि शिक्षण	आंध्र प्रदेश
42	श्री गिरधारी राम घोंजू (मरणोत्तर)	साहित्य आणि शिक्षण	झारखंड
43	श्री शैबल गुप्ता (मरणोत्तर)	साहित्य आणि शिक्षण	बिहार
44	श्री नरसिंह प्रसाद गुरु	साहित्य आणि शिक्षण	ओडिशा
45	श्री गोसावेदू शेख हसन (मरणोत्तर)	कला	आंध्र प्रदेश
46	श्री रयुको हिरा	व्यापार आणि उद्योग	जपान
47	कु. सोसंमा इपे	इतर - पशुसंवर्धन	केरळा
48	श्री अवध किशोर जडिया	साहित्य आणि शिक्षण	मध्य प्रदेश
49	कु.सौकार जानकी	कला	तामिळनाडू
50	कु. तारा जौहर	साहित्य आणि शिक्षण	दिल्ली
51	कु.वंदना कटारिया	खेळ	उत्तराखंड
52	श्री एच आर केशवमूर्ती	कला	कर्नाटक
53	श्री रुटगर कॉर्टिनहॉस्ट	साहित्य आणि शिक्षण	आयरलंड
54	श्री पी नारायण कुरूप	साहित्य आणि शिक्षण	केरळा
55	कु.अवनी लेखरा	खेळ	राजस्थान
56	श्री मोतीलाल मदन	विज्ञान आणि अभियांत्रिकी	हरियाणा
57	श्री शिवनाथ मिश्रा	कला	उत्तर प्रदेश
58	डॉ. नरेंद्र प्रसाद मिश्रा (मरणोत्तर)	औषध	मध्य प्रदेश
59	श्री दर्शनम मोगिलैया	कला	तेलंगणा
60	श्री गुरुप्रसाद महापात्रा (मरणोत्तर)	नागरी सेवा	दिल्ली
61	श्री थाविल कोंगमपट्टू ए व्ही मुरुगैयन	कला	पुदुचेरी
62	सुश्री आर मुथुकन्नम्मल	कला	तामिळनाडू
63	श्री अब्दुल खादर नादकट्टीन	इतर - ग्रासरूट इनोव्हेशन	कर्नाटक
64	श्री अमाई महालिंग नाईक	इतर - शेती	कर्नाटक
65	श्री त्सेरिंग नामग्याल	कला	लडाख

66	श्री ए के सी नटराजन	कला	तामिळनाडू
67	श्री व्ही एल न्याका	साहित्य आणि शिक्षण	मिझोराम
68	श्री सोनू निगम	कला	महाराष्ट्र
69	श्री राम सहाय पांडे	कला	मध्य प्रदेश
70	श्री चिरापत प्रपंडविद्या	साहित्य आणि शिक्षण	थायलंड
71	सुश्री के व्ही राबिया	समाजकार्य	केरळा
72	अनिलकुमार राजवंशी	विज्ञान आणि अभियांत्रिकी	महाराष्ट्र
73	श्री शीश राम	कला	उत्तर प्रदेश
74	श्री रामचंद्रैया	कला	तेलंगणा
75	डॉ. सुंकारा वेंकट आदिनारायण राव	औषध	आंध्र प्रदेश
76	कु.गामित रमिलाबेन रायसिंगभाई	समाजकार्य	गुजरात
77	पद्मजा रेड्डी	कला	तेलंगणा
78	गुरु तुळकु रिनपोचे	इतर - अध्यात्मवाद	अरुणाचल प्रदेश
79	श्री ब्रह्मानंद सांखवळकर	खेळ	गोवा
80	श्री विद्यानंद सारेक	साहित्य आणि शिक्षण	हिमाचल प्रदेश
81	श्री काली पद सारें	साहित्य आणि शिक्षण	पश्चिम बंगाल
82	डॉ वीरस्वामी शेषा	औषध	तामिळनाडू
83	कु.प्रभाबेन शहा	समाजकार्य	दादरा आणि नगर हवेली आणि दमण आणि दीव
84	दिलीप शहानी	साहित्य आणि शिक्षण	दिल्ली
85	श्री रामदयाल शर्मा	कला	राजस्थान
86	श्री विश्वमूर्ती शास्त्री	साहित्य आणि शिक्षण	जम्मू आणि काश्मीर
87	सुश्री तातियाना लव्होव्हना शौम्यान	साहित्य आणि शिक्षण	रशिया
88	श्री सिद्धलिंगय्या (मरणोत्तर)	साहित्य आणि शिक्षण	कर्नाटक
89	श्री काजी सिंह	कला	पश्चिम बंगाल
90	श्री कोन्सम इबोमचा सिंग	कला	मणिपूर
91	श्री प्रेम सिंग	समाजकार्य	पंजाब
92	श्री सेठ पाल सिंग	इतर - शेती	उत्तर प्रदेश
93	कु. विद्या विंदू सिंग	साहित्य आणि शिक्षण	उत्तर प्रदेश
94	बाबा इक्बाल सिंग जी	समाजकार्य	पंजाब
95	डॉ भीमसेन सिंघल	औषध	महाराष्ट्र

96	श्री शिवानंद	इतर - योग	उत्तर प्रदेश
97	अजयकुमार सोनकर	विज्ञान आणि अभियांत्रिकी	उत्तर प्रदेश
98	कु.अजिता श्रीवास्तव	कला	उत्तर प्रदेश
99	सद्गुरु ब्रह्मेशानंद आचार्य स्वामी	इतर - अध्यात्मवाद	गोवा
100	डॉ. बालाजी तांबे (मरणोत्तर)	औषध	महाराष्ट्र
101	श्री रघुवेंद्र तंवर	साहित्य आणि शिक्षण	हरियाणा
102	डॉ कमलाकर त्रिपाठी	औषध	उत्तर प्रदेश
103	कु.ललिता वकील	कला	हिमाचल प्रदेश
104	कु.दुर्गाबाई वयम्	कला	मध्य प्रदेश
105	श्री.ज्यंतकुमार मगनलाल व्यास	विज्ञान आणि अभियांत्रिकी	गुजरात
106	कु.बॅडप्लिन युद्ध	साहित्य आणि शिक्षण	मेघालय

पद्म पुरस्कार बद्दल इतर माहिती

पार्श्वभूमी:

- पद्म पुरस्कारांची घोषणा दरवर्षी प्रजासत्ताक दिनी (26 जानेवारी) केली जाते.
- 1954 मध्ये स्थापित, हा भारतातील सर्वोच्च नागरी सन्मानांपैकी एक आहे.
- पुरस्कार शीर्षकाला जोडत नाही आणि प्राप्तकर्त्याच्या नावाचा प्रत्यय किंवा उपसर्ग (suffix or prefix) म्हणून वापरला जाऊ शकत नाही.

उद्दिष्ट:

सार्वजनिक सेवेचा एक घटक ज्यामध्ये गुंतलेला आहे अशा क्रियाकलापांच्या किंवा सर्व क्षेत्रांतील कामगिरी ओळखणे.

श्रेणी:

पुरस्कार तीन श्रेणींमध्ये दिले जातात:

- पद्मविभूषण (अपवादात्मक आणि विशिष्ट सेवेसाठी),
- पद्मभूषण (उच्च श्रेणीतील प्रतिष्ठित सेवा) आणि
- पद्मश्री (प्रतिष्ठित सेवा)

पद्म पुरस्कारांच्या क्रमवारीत पद्मविभूषण हे सर्वोच्च स्थान असून त्यानंतर पद्मभूषण आणि पद्मश्री यांचा क्रमांक लागतो.

क्षेत्रे

- कला, सामाजिक कार्य, सार्वजनिक घडामोडी, विज्ञान आणि अभियांत्रिकी, व्यापार आणि उद्योग, औषध, साहित्य आणि शिक्षण, क्रीडा, नागरी सेवा इत्यादी विविध शाखा/कार्यक्रमांमध्ये पुरस्कार दिले जातात.

पात्रता

- वंश, व्यवसाय, पद किंवा लिंग असा भेद न करता सर्व व्यक्ती या पुरस्कारांसाठी पात्र आहेत.
- परदेशी लोकांनाही भारतरत्न आणि पद्म पुरस्कारांचा हक्क आहे.

निवड प्रक्रिया:

- पद्म पुरस्कार समिती: पंतप्रधानांनी दरवर्षी स्थापन केलेल्या पद्म पुरस्कार समितीने केलेल्या शिफारशींवर हे पुरस्कार दिले जातात.

- एका वर्षात देण्यात येणाऱ्या एकूण पुरस्कारांची संख्या (मरणोत्तर पुरस्कार आणि NRI/परदेशी/OCIs यांना वगळून) 120 पेक्षा जास्त नसावी.

राष्ट्रपतींच्या हस्ते प्रदान:

- भारताचे राष्ट्रपती दरवर्षी मार्च/एप्रिल महिन्यात पुरस्कार प्रदान करतात.
- सरकार बदलल्यामुळे 1978, 1979, 1993, 1994, 1995, 1996 आणि 1997 मध्ये पद्म पुरस्कार देण्यात आले नाहीत.

विवाद

- केरळ आणि मध्य प्रदेशमध्ये 1992 मध्ये दाखल केलेल्या जनहित याचिकेच्या संदर्भात पद्म पुरस्कारांच्या घटनात्मक वैधतेला आव्हान देण्यात आले होते.
- सर्वोच्च न्यायालयाने 15 डिसेंबर 1995 रोजी एक निर्णय जारी केला होता की "भारतीय राज्यघटनेच्या कलम 18(1) च्या अर्थानुसार राष्ट्रीय पुरस्कार ते 'टायटल्स' नाही आणि ते उपसर्ग किंवा प्रत्यय म्हणून वापरले जाऊ नयेत.

पद्म पुरस्कार परत करणाऱ्या किंवा त्याग करणाऱ्या प्रसिद्ध व्यक्तींची यादी

नुकतेच 2022 मध्ये पश्चिम बंगालचे माजी मुख्यमंत्री बुद्धदेव भट्टाचार्य यांनी पद्मभूषण स्वीकारण्यास नकार दिला आहे.

हि प्रथम वेळ नाही आहे जेव्हा एखाद्या व्यक्तीने आपले पद्म पुरस्कार परत गेले असतील याआधीही काही व्यक्तींनी त्यांचे पद्म पुरस्कार परत केलेले आहेत त्या सर्वांची यादी खाली देण्यात आलेली आहे.

- समाजसेवक आणि कार्यकर्ते अण्णा हजारे यांनी भ्रष्टाचाराचा निषेध म्हणून 1990 मध्ये त्यांना देण्यात आलेल्या पद्मश्री पुरस्काराचा त्याग केला.
- सामाजिक कार्यकर्ते बाबा आमटे यांनी आदिवासी समाजाला होणाऱ्या वागणुकीचा निषेध म्हणून पद्मविभूषण आणि पद्मश्री पुरस्कारांचा त्याग केला.
- चिपको चळवळीचे प्रमुख पर्यावरण कार्यकर्ते सुंदरलाल बहुगुणा यांनी हिमालयातील झाडे तोडल्याचा निषेध म्हणून पद्मश्री नाकारला.
- खुशवंत सिंग या भारतीय लेखकाने भारतीय लष्कराच्या ऑपरेशन ब्लू स्टारचा निषेध म्हणून पद्मभूषण पुरस्कार परत केला.
- आर्ट ऑफ लिटिंगचे संस्थापक श्री श्री रविशंकर यांनी पद्मविभूषण नाकारले कारण त्यांनी आग्रह धरला की 'त्यांच्यापेक्षा अधिक पात्र लोक आहेत'.